



NOKIAS RÁÐSTEVNA
Í TRÓNDHEIMI
síða 6

Útgevandi og ábyrgd:
Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar
Lucas Debesargøta 14
Postrúm 1285 • III Tórshavn
Tel 31 13 09
Teldupostur: info@sjukrarokt.fo
www.sjukrarokt.fo

Skrivstovan er opin:

Mánadag, týsdag
og fríggjadag kl. 9-13
Hósdag kl. 12-16
Mikudag er stongt

Nevndin:

Óluva í Gong, forkvinna
Theresa Damgaard Jarnfoss, næstforkvinna
Anja Perdomo Jacobsen, skrivari
Ása Malan Samuelsen, nevndarlimur
Sólrun Foldbo, nevndarlimur

Starvsfólk á felagnum:

Óluva í Gong, forkvinna
Æna Reinert, fyrisingarleiðari
Maud Karbech Mouritsen, roknskaparfólk/skrivari

Teldupostur Vøka:

info@sjukrarokt.fo

Loyvt er at endurgeva tilfar
(myndir undantiknar) við teirri treyt,
at keldan verður nevnd

Lagt til rættis:

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar

Grafiskt arbeiði:

Umbróting: Hannis Egholm



INNIHALDSYVIRLIT

03 Oddagrein: Óluva í Gong

04 Tíðindi frá felagnum

05 Fleiri og fleiri søkja burtur frá yrkinum

06 Nokias-ráðstevna í Tróndheimi

11 SSN hátíðarhildið 100-ára dagin

13 COSMIC íverksett á eldraðkinum

15 Samandráttir av bacheloritgerðum

20 Prógv í sjúkrarøktarfrøði 2022

21 Meira tíð til etiskar reflektiónir

24 Sjúkrarøktarfrøðingar eru meira nøgdir

Forsíðan

Tær, ið fingi prógv í sjúkrarøktarfrøði 2022



ODDAGREIN: ÓLUVA Í GONG, FORKVINNA, SKRIVAR

Tá ið tað stundar móti vali er gávuposin fullur av lyftum til føroyingin. Við jøvnum millumbilum kemur fram, at fólk kunnu fáa pening fyri at vera heima og ansa sínum børnum.

Eg fari ikki at blanda meg í, hvussu føroyska familjan skipar sín gerandisdag. Tað stendur einum og hvørjum frítt at skipa síni viðurskipti heima hjá sær sjálvum.

Fari tó at loyva mær at átala politisku ynskini, sum bert eru til gagn fyri nakrar fáar barnafamiljur, meðan størsti parturin av barnafamiljunum als ikki hava møguleikan gagnnýta hetta.

Tað er óneyðugt at gera vart við, at føroyska familjan er illa sperd figgjarliga. Kostnaðarstøðið er hækkandi, rentan er hækkandi, avbjóðingarnar eru sera stórar á íbúðarøkinum, og hetta hevur tað avleiðing, at neyðugt er við tveimum inntøkum, um ein familja skal hava nakran møguleika at herberga sær. Spurningurin er tí, hvussu nógv familjur í veruleikanum kunnu nýta eina skipan, har peningurin fylgir barninum.

Eg fari eisini at loyva mær at siga, at eitt slíkt tilboð er bara til føroysku mammuna. Tað er eingin orsök at tosa um, at hetta er til bæði mammur og pápar. Tí at royndirnar við pápum, sum fara í barsil, vísa heilt greitt, at teir als ikki nýta hendan møguleikan. Flestu grundgevingarnar fyri hesum eru, at familjurnar ikki kunnu liva figgjarliga við, at pápin missur inntøku við at fara í barsil. So tað er eingin orsök til at ímynda sær, at pápar fara heim at vera um síni børn við einari skipan har peningurin fylgir barninum.

Stóri spurningurin er so, um vit eru í einari tíð, har vit sum samfelag, eiga

at gera skipanir, sum reka kvinnur av arbeiðsmarknaðinum. Tað er eingin loyna, at føroyski arbeiðsmarknaðurin hevur tørv á teimum siðbundnu kvinnustørvunum. Vit kunnu nevna t.d. sjúkrarøktarfrøðingar, heilsurøktarar, heilsuhjálparar, námsfrøðingar og reingerðarfólk.

Eftir stendur so spurningurin, um vit einki skulu gera fyri tað føroysku familjuna. Sjálvsagt skulu vit tað. Vit eiga at føra ein familjupolitikk sum ger, at tað er møgulegt hjá familjum at virka og liva í føroyska samfelagnum, og har børnini verða sett í miðdepilin. Eitt er vist: børnini hava tørv á, at foreldrini eru um tey og hava tíð til tey.

Hoyrði ein sálarfrøðing tosa um trivnaðin hjá børnunum í Føroyum. Hon visti á, at vit eiga at arbeiða meira heilsufremjandi og fyrbyggjandi, og hetta kundi gerast við at skipa góðar karmar á dagstovnum og í skúlum.

Um man veruliga meinir, at man vil familjuni og børnunum tær bestu umstøðurnar, so eru fleiri møguleikar at føra ein familjuvinnarligan politikk, sum kemur øllum føroyskum familjum og børnum til gagns.

Fyrst av øllum má arbeiðsvikan stytast. Familjurnar mugu fáa møguleika at vera meira saman. Fakfelagssamstarvið hevur fyrstuttum gjørt eina kanning av, hvørjir fyrimunir eru av at stytta arbeiðsvikuna, og fyrimunirnir eru fleiri. Royndir úr Íslandi vísa heilt greitt, at tað var til gagns fyri børnini, tá ið arbeiðsvikan hjá foreldrunum varð stytta. Ikki bara foreldrini fingi meira tíð saman við børnunum. Eisini ommur og abbar fingi meira tíð saman við ommu og abbað børnunum.

Tá ið eg havi spurt limir í Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar hvørji ynskir teir hava til ein meira familjuvinnarligan politikk, er hægsta ynskið niðurstøtt arbeiðsvika og ein meira smíðlig barsilsskipan.

Tað kennist tungt hjá mongum kvinnum at fara aftur til arbeiðis eftir at hava verið í barsil. Serliga tá talan er um at fara til arbeiðis fulla tíð. Kenslan er, at tað er alt ella einki. Spurningurin er, hví kunnu vit ikki finna ein loysn, sum er til gagns fyri kvinnuna, familjuna og barnið. Eina loysn, sum ber við sær, at kvinnan so líðandi kemur aftur á arbeiðsmarknaðin?

Tað hevði tískil verið ynskilegt, at fingið barsilsskipanina viðkaða til, at man kann vera partvíst í barsil. Ein loysn, har foreldrini skipa seg eftir ynski og tørvi, og har man er parttíð til arbeiðis og parttíð í barsil.

Áðurnevndi sálarfrøðingur færdi fram, at neyðugt er at fara niður í ferð.

Við at stytta arbeiðsvikuna og skipa eina smíðliga barsilsskipan, hevur familjan Føroyar møguleika at fara niður í ferð.

Tað er eyðsýnt, at slík tiltøk hava ein ávísan kostnað við sær, men hava vit ráð at lata vera? Allar kanningar av sálarheilsuni hjá børnum og ungum geva greiðar ábendingar um, at vit mugu taka stig til at betra um støðuna beinanvegin.

Latið okkum arbeiða heilsufremjandi og geva børnunum tað, teimum tørvar allarmest: Foreldur, ið hava tíð at vera um tey. – Og so má politiska skipanin eisini skipa teir neyðugu karmarnar, sum tryggja ein veruligan familjupolitikk.



OKKARA AVSLÁTTAR- AVTALUR

Hetta kunnu tit lesa meira um inni á okkara heimasíðu sjukrarokt.fo

Fyri at fáa ágóða av avtalunum skal limakortið vísast fram í handlunum/fyrítøkunum.

Mist limakortið? Vinarliga seti tykkum í samband við skrivstovu felagsins.



RYGG- OG TELDTASKA

Felagið hevur fingið nýggjar rygg- og teldutaskur við okkara búmerki.

Um hetta hevur tín áhuga, vinarliga ring ella send teldupost til okkara.

Prísurin er 290,- kr



FRÍTÍÐARHÚSIÐ Í KLAKSVÍK

Limir hava møguleika at leiga húsið fyri 400,- kr. um náttina upp til 8 fólk. Um fleiri enn 8 fólk leiga húsið, verður goldið 50,- kr pr. nátt pr. persón yvir teir fyrstu 8 persónarnar.

Vinarliga send teldupost til info@sjukrarokt.fo ella at ringja tlf. 311309 um tú ynskir at leiga húsið.



Norðurlendskur stýrisfundur fundur:

FLEIRI OG FLEIRI SØKJA BURTUR FRÁ YRKINUM

Seinastu tvey árin við korona hava havt stóra ávirkan á arbeiðsumstøðurnar hjá sjúkrarøktarfrøðingum kring okkum. Sjúkrarøktarfrøðingar eru fluttir millum sjúkrahús, millum deildir og sergreinar, og hetta hevur viðført, at sjúkrarøktarfrøðingurin hevur kent seg ótryggan í sínum starvið.

Ólúv í Gong, forkvinna í Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar luttók 7. september á stýrisfundi í SSN. Fundurin varð hildin í samband við, at stýrið í SSN skipaði fyri hátíðarhaldi fyri 100 ára stovningardegnum.

Eitt av høvuðsevnunum á stýrisfundinum vóru arbeiðsumstøðurnar hjá sjúkrarøktarfrøðingum í Norðurlondum, og tørvin á sjúkrarøktarfrøðingum í øllum teimum norðurlendsku londunum.

Ólúv í Gong sigur, at støðan er álvarsom. Frágreiðingarnar frá londunum kring okkum boða frá einum ræðandi ráki, har tørvin á sjúkrarøktarfrøðingum økist tey komandi árin.

– Ein av størstu trupulleikunum er, at tað ikki verða útbúnaðir nógvir sjúkrarøktarfrøðingar, meðan talið av tænaðum veksur, samstundis sum talið av borgarum, ið tørvar sjúkrarøkt, økist, sigur Ólúv í Gong.

Seinastu tvey árin við korona hava havt stóra ávirkan á arbeiðsumstøð-

urnar hjá sjúkrarøktarfrøðingum kring okkum. Sjúkrarøktarfrøðingar eru fluttir millum sjúkrahús, millum deildir og sergreinar, og hetta hevur havt tað avleiðing, at sjúkrarøktarfrøðingurin hevur kent seg ótryggan í sínum starvi. Fylgjurnar eru tíanverri, at talið av útbúnaðum sjúkrarøktarfrøðingum, sum søkja burtur frá yrkinum, er metstórt og vaksandi.

Eisini boða øll Norðurlond frá, at tørvin á serútbúnaðum sjúkrarøktarfrøðingum er stórur. Ein gjøgnumgangandi trupulleiki er, at meðan sjóneykan hevur verið á at menja læknafrøðing síðuna av heilsuverkinum, hevur eingin figging verið til serútbúgving av sjúkrarøktarfrøðingum. Úrslitið er, at tað er vónleyst at manna tey størri, har tað er neyðugt við serútbúnaðum starvsfólki. Longu í dag ávirkar hetta alt virkseimið á sjúkrahúsum. Serliga hoyra vit um avlýstar skurðviðgerðir, men trupulleikin er at finna innan allar sergreinar.

Áhugin stórur at lesa sjúkrarøktarfrøði í Føroyum

Ólúv sigur, at tað er eyðsýnt, at um Føroyar sum land, framhaldandi skulu kunna veita eina dygdargóða heilsutænastu er alneyðugt at gera eina yvirskipaða ætlan fyri hvørjar tænaður, vit skulu veita, og útbúgva tey fólkin,

ið eru neyðug.

– Oftast verður sagt at Føroyar eru 10 ár aftanfyrir okkara grannalond. Gleðiligt er at kunna siga, at hesuferð eru vit frammanfyri. Vit hava longu økt talið av sjúkrarøktarfrøðileandi, og áhugin fyri at lesa sjúkrarøktarfrøði er stórur, so tað er ljós fyri framman, sigur Ólúv í Gong.

Ólúv vísir á, at tað nú er neyðugt, at seta sjóneykuna á at tryggja sjúkrarøktarfrøðingar við serútbúgvingum til sergreinarnar, bæði í heilsuverkinum og innan eldraðkið.

– Umráðandi er at gera sær greitt, at lyfta vit ikki uppgávuna sjálf, fer tað at kosta okkum dýrt. Antin við vantandi heilsutænaðum ella við okursdýrum kostnaði fyri vikarar uttaneftir, sigur Ólúv í Gong.

Fleiri politikkarar í Norðurlondum hava verið frammi og víst á, at vit kunnu loysa okkara egnu trupulleikar við at gera tað lættari hjá útlenskum sjúkrarøktarfrøðingum, at fáa lóggilding í Norðanlondum.

– Eftir mínum tykki er hetta eitt ómoralskt rák. Tað virkar sum um, at politikkarar leggja frá sær ábyrgdina fyri at útbúgva tey starvsfólk, ið tørva er á. Ístaðin verður orka brúkt til at lokka útbúgvandi fólk úr londum, ið sjálf hava stóran tørv á hesum starvsfólkunum, sigur Ólúv í Gong at enda.

NOKIAS RÁÐSTEVNA Í TRÓNDHEIMI

16.-18. SEPT 2022



Triðja hvørt ár er ráðstevna, sum NOSAM – Nordisk Samarbejde for Anæstesi- Intensiv- og op vågnings-sygeplejersker – skipar fyri. Umboð fyri Føroyar í nevndini í NOSAM eru Jónleyp Fossabrúgv og Mildrid Á Lógv.

Ráðstevnan sum eitur NOKIAS (Nordisk kongress for intensiv- og anestesisygepleiere) verður hildin eftir tærni hjá hvørjum limalandi og hesaferð bleiv tað Noreg, sum var vertur. Staðsetingin var vakra Trondheim.

Saman við umleið 900 sjúkrarøktarfrøðingum frá Svøríki, Finlandi, Noregi, Íslandi, og Danmark, luttóku 18 sjúkrarøktarfrøðingar úr áhugafelagnum F43 úr Føroyum.

Væntanin var høg og øll vóru spent at hittast til so stórt tiltak aftur, aftaná at koronafarsóttin fór at herja fyri 2 árum síðani.

Umstøðurnar vóru í topp á Clarion kongresshotellinum í Trondheimi. Starvsfólk serviceraðu 900 sjúkrarøktarfrøðingum í 2 dagar, við ábiti fyrrapart, frokost mitt á degi og seinnapartarábiti, harumframt var kongressdøgurði hóskvöld.

Skipan av ráðstevnuni

Yvirskriftin á ráðstevnuni í ár var Sam-skifti. Ráðstevnan varð fyriskipað soleiðis, at har vóru 3 høli, har tað vóru ymiskir fyrilestrar í gongd í senn. Tí var neyðugt at velja, hvørjum fyrilestri ein ynskti at lutaka í.

Framløgurnar vóru á enskum máli. Evnini vóru ymisk, alt frá "Talk-work relationship in knowledge driven emergency team activities", "When a John Doe turns out to be a friend or relative", "Quality in communication with relatives in the ICU", "Communication with critically ill children", "NUBA", "Flight Nurse in the Arctic – when communication saves lives", "Critical Care nurse at war in Afghanistan", "ECHMO as a life support", "ISBAR", "Individual sleep support", "Hypotension Prediction Index", "Jobsatisfaction". Framløgurnar vóru 20 ella 30 minuttir og fyrilestrarnir vóru 45 minuttir til 1,5 tíma.

Tann fyrri dagin á ráðstevnuni hevði okkara, Mildrið á Lógv, eina framløgu undir heitinum "Job satisfaction, engagement and quality of leadership among Faroese nurses".

Hetta var útfrá einum masterprojekti í Heilsuvísund av Setrinum, sum Mildrið skrivaði saman við 2 øðrum. Vit kunnu vera stoltar av at hava eina føroyska framløgu við.

Á økinum uttanfyri framløguhølinum vóru básar har ymiskar medisinalfyrirtekur vísu ta nýggjastu útgerðina, sum kann brúkast í røkt og viðgerð av bæði intensiv og anesthesi.

Her var eisini framvísing við plakatum av granskingum, sum sjúkrarøktarfrøðingar høvdu gjørt í praksis.

Fyrsti fyrilestur var um, hvussu vit bera okkara boðskap fram, tá vit standa í einum forum við nógvum áhoyrarum. Tað var amerikanska Kathleen Vollman, sum var høvuðsnavnið á ráðstevnuni hesaferð, og hevði hendan fyrilestur.

◀ Dómkirkjan í Niðarósa

Flestu av føroysku luttakarunum á Blomsturbrúnni



► Kathleen Vollman hevur 40 ára royndir sum "critical care nurse" og hevur harav arbeitt 30 ár sum kliniskur sjúkrarøktarserfrøðingur. Vollman er kend fyri at hava innført tól (*the Vollman Prone Positioner*) og mannagongdir, ið hava tryggjað arbeiðsgongdina, tá ið sjúklingar verða vendir/lagdir á búklegu. Búklega blívur nógv brúkt til ARDS-sjúklingar, fyri at kunna ventilerast sjúklingarnar betur og móguliga rekruttera ikki-ventileraði øki í lungunum á hesum illa sjúku sjúklingunum. Búklega er nógv brúkt til illa sjúkar koronasjúklingar, og tí hevur hennara mannagongd óivað verið hugvekjandi fyri sjúkrarøktarfrøðingarnar, sum vit vóru saman við á ráðstevnu. – Allar høvdu arbeitt og staðið í fremstu røð í okkara grannalondum, meðan koronafarsóttin herjaði.

Vollman hevur í nógv ár arbeitt, sum innovator og ráðgevari innan sjúkrarøkt, har hon hevur brúkt vit-

anarbaseraða gransking til at fremja sjúkrarøkt og til at ikki gera seg inn á sjúklingar (*to do no harm*), soleiðis at sjúkrarøktin er vitanarbaserað og tann besta fyri sjúklingin.

Back to Basics

Vollman hevði eina work-shop seinna dagin á ráðstevnuni, sum æt "Back to Basics" – aftur til ta grundleggjandi sjúkrarøktina. Hvussu vit við vitan og gransking kunnu fyrbygja at skaða sjúklingin. Hon setti fram nøkur dømi um, hvussu hetta kundi fyrbygjast. Eitt dømi, sum Vollman bar fram var, at gransking vísir, hvussu skitið vatnið í vaskiføtum er, tá ið grundleggjandi sjúkrarøkt verður útint og sjúklingar blíva vaskaðir. Also verður sjúklingurin vaskaður við skitnum vatni, t.v.s. vit smyrja bakteriar á húðina hjá sjúklinginum og kunnu í ringasta føri geva sjúklinginum infeksión. So vísti Vollman á gransking, ið vísir, at eingangsvátlappar til songarbað eru reinari, og vandin



Mildrid á Lógv leggur fram



Fremst á myndini sæst nevndin í Nosam

fyri at bera sjúklinginum infeksión var munandi minni við eingangsvátlapsum, enn við vaskifati og lappa, sum vit kenna so væl. Vollman vísti eisini á, at kanning vísti, at føtini blivu ikki altíð rein fyri bakteriar við maskinvaski, og tí hevði onkur innført eingangsvaskiføt í staðin, sum eisini minkaði um vandan at yvirføra bakteriar á húðina á sjúklingum.

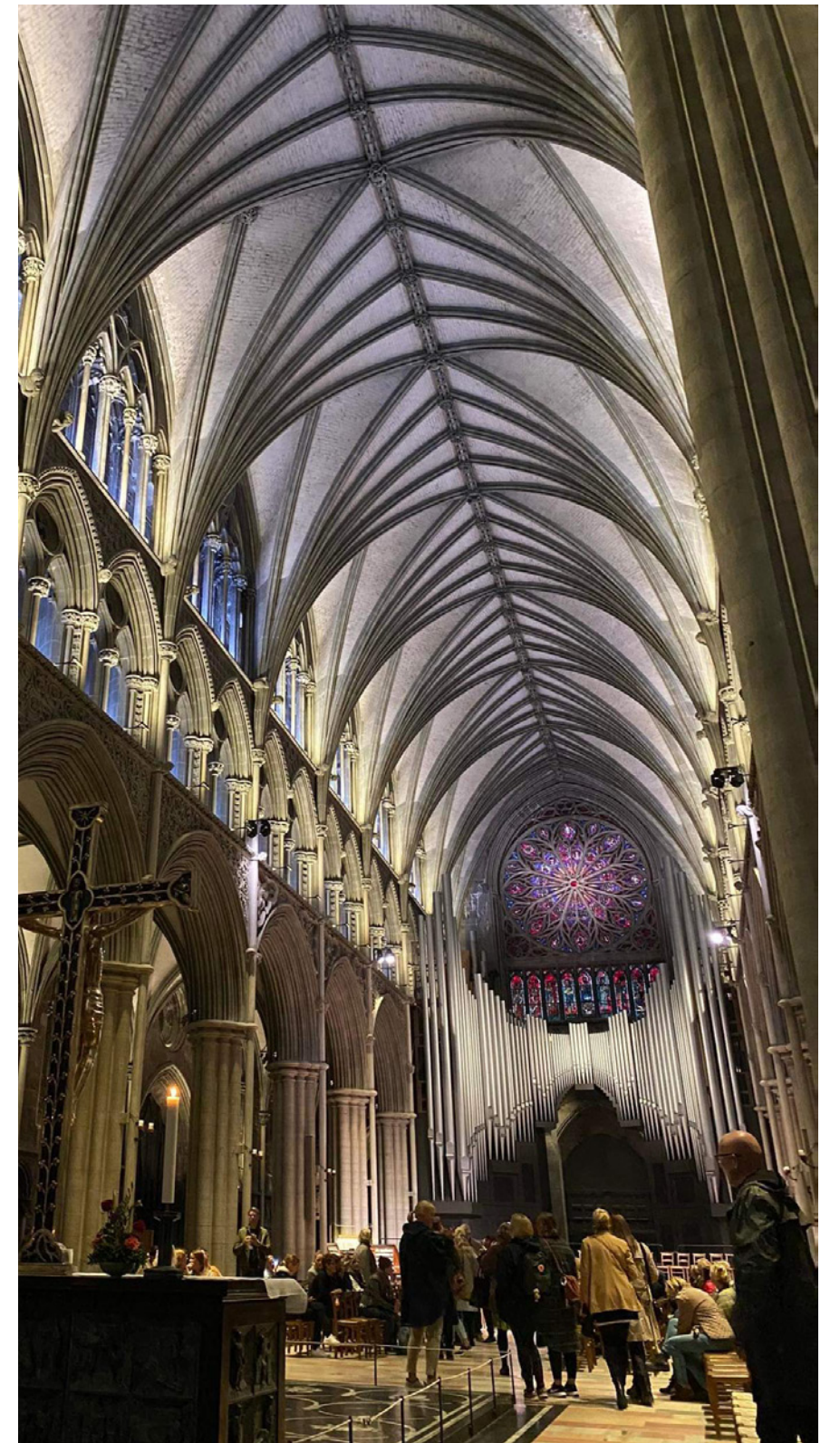
Eitt annað dømi, sum Vollmann tók fram var, at vit kunnu sleppa undan at skaða sjúklingin við *altíð* at leggja glíðistykki undir sjúklingin, fyri at sleppa undan friksión á húðina á útsettum støðum. Gransking vísir, at friksiónin, sum kemur á húðina, tá ið man hálar/flytir sjúklingin eftir føstum undirlagi, slítur hol á húðina, og tí eigur man at brúka hjálpiamboð so sum glíðistykki o.a. við flyting og leiring av sjúklingi, fyri ikki at gera sjúklinginum nakran skaða.

Sera áhugaverd dama at lurta eftir, og hon dugdi avbera væl at bera sín boðskap fram.

Lær av væleydnaðum støðum

Marianne Nordhov, yvirlækni, barna- og umgdómsklinik Universitetssjúkrahúsið Nord-Norge, hevði ein spennandi fyrilestur, sum snúði seg um eina verkætlan undir heitinum *Råbra*, sum á føroyskum merkir, sera gott. Ætlanin við *Råbra*, er at læra av positivum støðum og hendingum. Í Føroyum kenna vit til *ÓTH*, har vit skulu senda fráboðan, um óhapp hendir. *Råbra* leggur upp til at vera líka ansin, tá ið góðar støður hava verið og senda fráboðan um hetta. Endamálið er gjøgnum greining og reflektið at gerast varugur við tær góðu hendingarnar, fyri at betra um

Inni í dómkirkjuni í Niðarósa





mannagongdir á deildunum.

Fyrilesturinn um Råbra er at finna her:

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://m.youtube.com/watch%3Fv%3Dj5pcugZZeVY&ved=2ahUKewjT4oS_8LT6AhV6QUEAHbg8DxYQz40FegQIBBAI&usg=AOvVaw2ZQvuJQNqIFjk0IsPjYM Ud

Sosíalt

Vertirnir skipaðu fyrri eini setanarkonsert í stórfingnu Nidaros Dómkirkjunni, har Ólavur hin Heilagi er gravsettur.

FÁ3 ■



Sygeplejerskernes Samarbejde i Norden

SSN HÁTÍÐARHILDIÐ 100 ÁRA DAGIN

Í døgnum 8 og 9 september varð stórt hátíðarhald og ráðstevna hildin í Kolding í samband við at tað vóru 100 ár síðani, at SSN varð stovnað. Orsakað av koronu-støðuni átti hátíðarhaldið at verið í 2020, men tað varð útsett til í ár.

Norðurlandski samstarvsstovnurin SSN varð settur á stovn í 1920. Tað vóru 1000 norðurlandskir sjúkrarøktarfrøðingar, sum lögdu lunnar undir stovnin. SSN varðar av umleið 340.000 norðurlandskum sjúkrarøktarfrøðingum. Hesir eru limir í norðurlandsku yrkisfakfelgunum úr Norra, Svøríki, Íslandi, Finnlandi, Danmark og Føroyum.

Tað var 6. september í 1920, at 1000 norðurlandskir sjúkrarøktarfrøðingar hittust á søguliga fundinum í Keymannahavn og teir umboðaðu

4 norðurlandskar felagsskapir innan sjúkrarøktarfrøði: Sjukskøterforening- en í Finnlandi (stovnað í 1898), Dansk Sygeplejeråd (stovnað í 1899), Svensk sjukskøterforening (stovnað í 1910) og Norsk Sykepleierforbund (stovnað í 1912). Íslenska Félag íslenskra hjúkrunarkvenna (stovnað í 1919) var ikki við á fyrsta fundinum, men varð í 1923 tikið upp í felagsskapin.

Á stovnandi fundinum í 1920, sum var í 3 dagar, varð grundin lögð fyrri tveimum høvuðsmálum. Tað fyrsta var statsautorisatión, grundútbúgving

► og hægri útbúgving – og síðani lønar- og setunarviðurskipti. Nøkur ár seinni vórðu breiðari fakpolitisk og altjóða viðurskipti lögð afturat dagskránni. Farið varð so at siga frá einari ætlan um at skapa eina nágreiniliga líkheit til eitt mentanarligt samstarv við virðing fyri ymiskleikanum landanna millum – bæði polititiskt og fakliga.

Felagið limur í SSN

Í 1998 legðist ein limur afturat. Tað var Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, innlimað sum tann sætti limurin í SSN. Í 1949 varð Føroya Deild stovnað sum ein deild undir Dansk Sygeplejeråd. Í 1988 varð Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar sett á stovn og hevði felagið eygleiðarastatus í SSN frá 1993 til 1997.

Í øll hesi góðu 100 árin hevur endamálið verið at styrkja tað norðurlenska samstarvið og í felag tryggja eina góða útbúgving, har góðsku-tryggjað fakligheit verður sett í hásæti. Harumframt at samstarva um betri arbeiðsviðurskipti fyri sjúkrarøktarfrøðingarnar í Norðurlondum við tí endamáli, at hesi kunnu vera við í einum virknum leikluti í framtíðar heilsuverkinum. Málið hjá SSN er eisini at fáa betri leiðslu á heilsuøkinum og meira sjúkrarøktarfakliga gransking.

Sterk norðurlensk rødd

Óluva í Gong sigur, at samstarvið millum sjúkrarøktarfrøðingar í Norðurlondum, er ein sameind sterk rødd, sum verður hoyrd um allan heim. Heimurin hyggur norðureftir og brúkar Norðurlond sum fyrimynd.

– Vit eru væl organiserað, og útbúgvingarnar eru á einum høgum støði. Eisini ICN, sum er altjóða fel-

agsskapurin fyri sjúkrarøktarfrøðingar, sær SSN sum eina fyrimynd. Tílikt grannatjóðasamstarv finst ikki aðrastaðni. ICN hevur orsakað av hesum valt at leggja ICN-ráðstevnu í Finnlandi í 2025. ■

Forkvinnurnar í norðurlensku sjúkrarøktarfrøðingafeløgnum



COSMIC ÍVERKSETT Á ELDRAØKINUM

19. september varð journalskipanin Cosmic íverksett á Sambylinum á Heygnum, og harvið er Norðoya Bú- og Heimatænasta fyrsta eldraøkið at íverkseta Cosmic, sum er talgilda heilsuskipanin, THS, sum sjúkrahúsverkið og kommunulæknarnir hava nýtt í fleiri ár. Hóast Cosmic ikki er ein nýggj skipan, so er hon nýggj á eldra-

økinum og skal tískil tillagast tørvin, sum er á eldraøkinum. Hesum arbeiðinum verða starvsfólkini á Sambylinum á Heygnum ein týðandi partur av.

Trý eldraøki, Heilsu og Umsorganartænanstan í Tórshavnar kommunu, Roðin og Norðoya Bú- og Heimatænasta, hava verið partur av pilotverkætlanini at fyrireika og íverkseta

Cosmic, sum við tíðini kemur at umfata øll eldraøkini í Føroyum.

Við hesi felags talgildu journalskipan gerst tað møguligt og trygt at flyta viðkvæmar persónsupplýsingar tvørtur um geirar og ymiskar stovnar í heilsuverkinum. Endamálið við Cosmic er millum annað, at starvsfólk í samlaða heilsuverkinum fáa skjótari og lættari

► atgongd til neyðugar upplýsingar, soleiðis at gott grundarlag fæst fyri dygdargóðari røkt og viðgerð, eins og tað fer at betra og lætta um hjá starvsfólkum í eldraðkjunum at skjalfesta.

Íverksetingin av Cosmic á eldraðkinum er eitt týðandi stig í visjónini hjá THS um eitt heilsuverk, ið samstarvar soleiðis, at sjúklingar/borgarar uppliva eitt samhangandi heilsuverk við einum felags minni. Í royndum merkir tað, at borgarar ikki skulu geva somu upplýsingar, hvørja ferð borgarin møtir einum nýggjum starvsfólki í heilsuverkinum.

Fyrirreikingarnar at íverkseta journalskipanina Cosmic á eldraðkinum hava tikið longri tíð enn væntað. Tó hevur samstarvið millum umboð frá THS, kommunufelagnum og teimum trimum pilotøkjunum seinastu tíðina gingið so mikið væl, at næstu mánaðirnar kunnu starvsfólk í hesum økjunum gera sær royndir og slóða fyri við góðum hugskotum og tillagingum, sum fara at gagna øllum eldraðkjunum í Føroyum.

Øll starvsfólkini, sum fara at brúka skipanina, fáa upplæring og trygdarundirvising, áðrenn tey fáa atgongd til Cosmic. Eisini verða sonevndir superbrúkarar knýttir at arbeiðinum soleiðis, at íverksetanin av nýggju skipanini verður so smíðlig fyri starvsfólkini sum møguligt.

Sigrid J. Dalsgaard, umboðandi kommunufelagið, og Dávid í Lag, umboðandi THS, eru verkætlanarleiðarar fyri íverksetingini á eldraðkinum.

Starvsfólkini á Sambýlinum á Heygnum hava í allari tilgongdini verið sera jalig og av fullum huga tikið við avbjóðingini at fara frá at skjalfesta við pappíri og penni til eina felags talgilda journalskipan, og Norðoya Bú- og Heimatænasta fegnast um, at íverksetingin av Cosmic nú loksins er byrjað.

Kelda: nbh.fo ■



SAMANDRÁTTIR AV BACHELORRITGERÐUM

Vøka hevur fingið hendur á seks samandrátum frá bachelorritgerðum, sum blivu skrivaðar av nýútbúnu sjúkrarøktarfrøðingunum í summar. Talan er um sera áhugaverða ritgerðir, sum allar byggja á føroyska gransking.

SEKKITGERÐ

NÝÚTBÚNIR SJÚKRARØKTARFRØÐINGAR OG ELLIS- OG RØKTARHEIM

Ritgerðarlimir: Beinta Glyn-Davies, Anja Holm, May-Britt Ann Knudsen og Pálrún S. Sigurðardóttir

Samandráttur

Endamálið við ritgerðini var at fáa innlit í, hvørjar orsøkir eru til, at nýtbúnir sjúkrarøktarfrøðingar ikki velja røktarheim sum teirra fyrsta starvspláss, og við úrslitunum varpa ljós á, hvørjar møgular broytingar skulu til, til tess

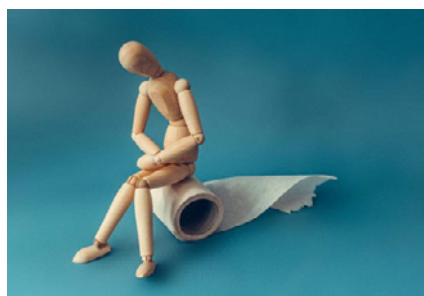
at fáa nýtbúnar sjúkrarøktarfrøðingar at velja røktarheim sum teirra fyrsta starvspláss. Harafturat í hvønn mun hesar broytingar kunnu vera við til at menna sjúkrarøktina á røktarheimum í Føroyum.

Okkara undran er sprottin undir okkara sjúkrarøktarfrøðiligu útbúgving, har fleiri lesandi hava givið til kennar, at tey ikki hava áhuga í at starvast innan eldraðkið eftir lokna útbúgving.

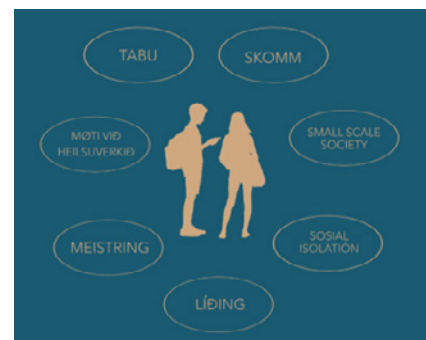
Kanningin er kvalitativ, og vísindaástøðiliga tilgongdin er hermeneutisk. Háttalagið er ein fokusbólkasamrøða

við fyra nýtbúnar sjúkrarøktarfrøðingar. Empiriin er greinað sambært hermeneutiska greiningarháttinum hjá Dahlager og Fredslund.

Úrslitini vísa, at orsøkir til at nýtbúnir sjúkrarøktarfrøðingar ikki velja røktarheim sum teirra fyrsta starvspláss eru 1. Vantandi førleikar til at veita kompleksa sjúkrarøkt 2. Ynskja at menna sínar yrkisførleikar 3. Óskilgreinaðar arbeiðsuppgávur og 4. Tvi-støða ímillum virki og yrkissamleika. ■



AT VERA UNG VIÐ



KRONISKARI TARMBRUNASJÚKU

Rithøvundar: Anna Sofía
Hjalt Mohr, Maria Daniela
í Garði Skála og Mina
Naomi Sirdal Henriksen

Áhugi fyri evninum

Út frá okkara varhuga, uppliving í praksis og úrslitum í føroyskari og altjóða gransking (1) kann staðfestast, at tað at liva við kroniskari tarmbruna-sjúku (IBD) kann hava neiliga ávirkan bæði líkamliga, sálarliga og sosialt hjá tí einstaka, har tað vísir seg, at sálarligi og sosiali tørurvurin ikki verður raðfestur í nóg stóran mun, hóast tað er ein sjúkrarøktarfaklig skylda at veita heildarumsorgan (2). Somuleiðis vísir føroysk gransking (3), at tittleikin av IBD í Føroyum er munandi størri enn aðrastaðni. Tískil halda vit tað vera áhugavert og viðkomandi at kanna nærri, hvussu ung í Føroyum uppliva at liva við IBD.

Endamál

Endamálið er at kanna, hvussu ung uppliva at liva við IBD í Føroyum, so hendan vitanin kann vera við til at betra um sjúkrarøktina, og gera hana miðvísari.

Spurdómsorðing

“Hvussu uppliva ung at liva við IBD í Føroyum?”

Háttalag

Kanningin er kvalitativ. Empiriin er innsavnað við fyra einstaklinga semi-struktureraðum samrøðum, har vit finga íblástur úr fænomenologiini. Síðani transkriberaðu og greinaðu vit úrslitini hermeneutiskt.

Úrslit

Tey ungu eru nógv merkt av IBD-sjúkuni líkamliga, sálarliga og sosialt. Áðrenn tey finga staðfest IBD, kendu tey seg ikki møttan og hoyrdan hjá kommunulækninum. Harafturímóti upplivdu tey góða relatió og samskipti

við heilsustarvsfólk í sekundera heilsugeiranum, eftir at tey finga staðfest IBD.

Niðurstøða

Tey ungu uppliva eina kenslu av skomm og tabu av at liva við IBD. Tá sjúkan er kyknað, uppliva tey m.a. sosiala isolatió og líðing í gerandisdegnum. Hjá kommunulækninum upplivdu tey máttloysi. Í sambandi við møtið við heilsustarvsfólkini í sekundera heilsugeiranum upplivdu tey góðu relatió-ina og samskiptið sum ein týðandi faktor fyri lívgóðskuna, ið gjørdi tað lættari at liva og megna sjúkuna.

Perspektivering

Vit meta, at sjúkrarøktarfrøðingar framhaldandi skulu varpa ljós á IBD í Føroyum. Hetta kann m.a. gerast við at miðla út til Føroya fólk um, hvussu ung uppliva at liva við IBD. Eitt nú kunnu vit leggja ritgerðina fram fyri Colitis Crohn Felagnum við støði í okkara úrslitum, tí tey sum felag hava

► størri pall at virka á í fjølmiðlunum, og hava betri møguleika sum áhugafelag at arbeiða við teimum temunum, ið vit eru komin fram til.

Keldur:

(1) Mancina, R.M., Pagnotta, R., Pagliuso, C. et al. (2020). “Gastrointestinal Symp-

toms of and Psychosocial Changes in Inflammatory Bowel Disease: A Nursing-Led Cross-Sectional Study of Patients in Clinical Remission.”, Lesnovska, K. P., Børjeson, Hjortswang, H. og Frisman, G. H. (2013). “What do patients need to know? Living with inflammatory bowel disease.” Journal of Clinical Nursing.

(2) Hammer, T., Nielsen, K. R. et al. (2016). “The Faroese IBD Study: Incidence of Inflammatory Bowel Diseases Across 54 Years of Population-based Data.” Journal of Crohn's and Colitis.

(3) Yrkisetskis leiðreglur fyri sjúkrarøktarfrøðingar (2014) . ■



DELIR - EIN TVØRSKURÐSKANNING UM VITANINA HJÁ FØROYSKUM SJÚKRARØKTARFRØÐINGUM

Høvundar: Maria Veronica
Askham
Mirjam Kambsskarð Berg
Margit Kjærbo Jacobsen

Inngangur

Henda ritgerð lýsir hvørja ávirkan vantandi vitan kann hava á sjúkrarøktina til sjúklingar við delir. Endamálið við ritgerðini er at kanna vitanina hjá sjúkrarøktarfrøðingum í Sjúkrahúsvirkinum. Okkara spurdómsorðing er sostatt: Hvørja vitan hava føroyskir sjúkrarøktarfrøðingar um delir?

Háttalag

Hetta er ein tvørskurðskanning við

e-spurnablaði, ið inniheldur trý tema um delir: Eyðkenni, vandatættir og sjúkrarøkt. Vit brúka vísindaligu tilgongdina positivismu, tí vit hava valt at brúka eitt kvantitativt, deduktivt og observerandi háttalag.

Úrslit

108 sjúkrarøktarfrøðingar luttóku í kanningini. Luttakararnir finga 30,4 av 39 stigum (78% rætt) í miðal. Luttakararnir finga hægst stigatal í eyðkenni svarandi til 13 av 14 stigum (92%) í miðal, minni stigatal í vandatættir, 11 av 15 stig (73%) og lægst stigatal í sjúkrarøkt við 6,5 av 10 stigum (65%) í miðal. Hetta mynstrið var galdandi fyri allar deildirnar. Har eru ymisk evni afturat, ið luttakararnir á øllum deildum vita ávikavist meir ella minni um. 98% av

luttakarunum ynsktu meira vitan um delir.

Kjak

Flestu luttakararnir hava minni vitan um sjúkrarøkt, ið inniheldur viðgerð og fyrbyggjan av delir, enn teir hava um eyðkenni og vandatættir fyri delir. Undirvísing økir signifikant ($p=0,01$) um vitan um sjúkrarøkt til sjúklingar við delir. Vit kjakast um úrslitini út frá sjúkrarøktarástøði og aðrari gransking. Síðan perspektivera vit um undirvísing um delir og geva uppskot um implementering av delir-screening í sjúkrahúsvirkinum. ■

SEKRITGERÐ



TRUPLAR ETISKAR STØÐUR Í SJÚKRARØKT

Høvundar: Ragnhild á Heygum, Óluva Øssursdóttir Egilstrøð, Kristvør Kjærbo Jacobsen og Rósa Gunnarstein Rasmussen

Ritgerðin snýr seg um truplar etiskar støður í grundleggjandi palliativari røkt. Grundarlagið fyri spurdóminum kemur av, at vit sum sjúkrarøktarfrøðilesandi hava í starvsvenjing upplivað at staðið í truplum etiskum støðum í palliativari røkt. Støðum, har eitt val skal takast ímillum fleiri ymiskar handlingar, sum kunnu hava við sær, at etisk virði koma í klemmu. Gransking vísir á, at annar hvør sjúkrarøktarfrøðingur sigur, at truplar etiskar støður í stóran mun fylla í arbeiðsdegnum orsakað av, at sjúkrarøktarfaklig virði koma í strið og koma til sjóndar í relatiónum millum sjúkrarøktarfrøðing, sjúkling og avvarðandi. Hetta kann hava avleiðingar fyri relatiónum og ávirkan á, um sjúkrarøktin eydnast.

Endamálið við kanningin var at fáa innlit í, hvussu sjúkrarøktarfrøðingar uppliva at standa í truplum etiskum støðum í grundleggjandi palliativari

røkt á sjúkrahúsi í Føroyum.

Ein størri fatan av hesum, kann viðvirka til at sjúkrarøktarfrøðingar leita sær amboð sum hjálp til at handfara hesar truplu etisku støðurnar, sum í síðsta enda vilja vera til gagns fyri sjúkling og sjúkrarøktarfrøðing.

Hetta kann vera við til at økja um góðskuna av palliativu røktini, tá sjúkrarøktarfrøðingar eru varugir við støður, ið kunnu íkoma.

Vit gjørdur eina kvalitativa kanning við íblástri frá fænomenologiini. Vit høvdu eina fokusbólkasamrøðu við seks sjúkrarøktarfrøðingar.

Úrslitini vórðu greinað við hermeneutiskum greiningarhátti. Hesi vísu, at sjúkrarøktarfrøðingar uppliva fleiri truplar etiskar støður í palliativari røkt. Eitt nú, í samband við avleiðingar av vantandi samstavi millum fakkbólkar og í samband við avvarðandi hjá palliativa sjúklinginum. Vantandi samstarvið og truplu støðurnar við avvarðandi fingur sjúkrarøktarfrøðingarnar at kenna seg byttar og ørkymlaðar.

Sjúkrarøktarfrøðingarnir uppliva at avleiðingarnar av vantandi samstarvi millum læknar og sjúkrarøktarfrøðingar setir teir í truplar etiskar støður. Hetta vísti seg m.a. við, at sjúkrarøktarfrøðingarnir uppliva, at vantandi samstarvið førir til óneyðuga

líðing fyri sjúklingin, sum ørkymlar sjúkrarøktarfrøðingin.

Truplu etisku støðurnar í samband við avvarðandi vísu seg eitt nú við, at sjúkrarøktarfrøðingarnir uppliva tað torført sum etiskar tvístøður, tá ið samsvar ikki er millum ynskini hjá sjúklinginum og avvarðandi. Harumframt uppliva teir, at ein samrøða um síðstu tíðina hjá sjúklinginum ofta manglar, og tað ger tað torført, tí hetta kann hava við sær, at sjúklingurin fær viðgerð, ið sjúkrarøktarfrøðingurin ikki metir er neyðug. Sjúkrarøktarfrøðingarnir mettu, at tað hevði lætt um støðuna, um ein samrøða varð gjørd fyrr í tilgongdini.

Út frá úrslitunum íkoma truplar etiskar støður m.a. av, at tað ikki altíð er samsvar millum ynskini hjá sjúklinginum og avvarðandi, tí kundi tað verið áhugavert at kannað sjónarhornið hjá avvarðandi hjá palliativa sjúklinginum.

Somuleiðis kemur fram, at sjúkrarøktarfrøðingarnir sjálvir meta at ein samrøða um síðstu tíðina manglar ella verður gjørd ov seint. Sjúkrarøktarfrøðingarnir meta, at ein slík samrøða kann vera ein hjálp til at koma at kenna sjúklingsins ynskir. Tí meta vit tað vera viðkomandi at implementera eina slíka samrøðu. ■

ADHD, BARNIÐ OG FAMILJAN

FØROYSKI GERANDISDAGURIN ÁÐRENN ÚTGREINING

Høvundar: Heidi Skorá Deveci og Sandra Gleðisheygg

Spurdómur

ADHD (*Attention Deficit/Hyperactivity Disorder*) hjá børnum er komplekst og krevur ein heildarinnisats. Bíðitíðin at sleppa til útgreinings í Føroyum er long, og tað tykist at vera trupult at fáa nøktandi hjálp áðrenn diagnosan er staðfest. Endamálið við ritgerðini er at eyðmerkja, hvussu sjúkrarøktarfrøðingar kunnu stuðla eini familju, har eitt barn hevur ADHD, áðrenn sjúkan er staðfest.

Spurdómsorðing

Hvussu uppliva foreldur gerandisdagin, áðrenn barnið fær staðfest ADHD, og hvussu kann sjúkrarøktarfrøðingurin stuðla barninum og familjuni í hesi tíðini?

Háttalag

Við kvalitativum háttalag og semi-struktureraðum einsærisinterviewum, vórðu samrøður gjørdar við fyra foreldur at børnum við ADHD. Empiriin varð greinað við hermeneutiskum greiningarleiði.

Úrslit

Gerandisdagurin er avbjóðandi, og ADHD hjá barninum ávirkar alla fam-

iljuna. Forðandi hugburðir hava ávirkan á, hvørja hjálp og stuðul familjan fær, og nær tey leita sær hjálp. Harumframt er torført at fáa hjálp áðrenn sjúkuavbjóðingarnar eru ovurhondsstórar.

Niðurstøða

Skipanin vantar eina fyrirbyggjandi tilgongd til børn við ADHD. Sjúkrarøktarfrøðingurin kann stuðla familjuni við at veita familjusjúkrarøkt, fyrirbyggja sjúkuavleiðingar og við at miðla vitan um ADHD. ■

SEKRITGERÐ



FAKTORAR IÐ HAVA TÝDNING Í PALLIATIVARI RØKT TIL SJÚKLINGAR OG AVVARÐANDI Á SJÚKRAHÚSUM Í FØROYUM

Høvundar: Rudi
Samuelsen, Nomi
Sørensen og Lea
Reginsdóttir

Samandráttur

Evnið í hesari ritgerð er uppliving av palliativari røkt á sjúkrahúsum í Føroyum. Granskingar vísa á, at sjúkrarøktarfrøðingar uppliva avbjóðingar í røktini til palliativar sjúklingar og avvarðandi. Vit vildu tí kanna palliatióinina

á sjúkrahúsum í Føroyum, og komu vit til hesa spurdómsorðing:

Hvat uppliva sjúkrarøktarfrøðingar í palliativu røktini til sjúklingar og avvarðandi á sjúkrahúsum í Føroyum?

Endamálið við hesi verkætlan, er at varpa ljós á hvat sjúkrarøktarfrøðingar uppliva í palliativu røktini til sjúklingar og avvarðandi á sjúkrahúsum í Føroyum og fyrri at menna sjúkrarøktina.

Í hesi ritgerð er nýtt eitt kvalitatívtt háttalag, har eitt fokusbólka-interview við sjey luttakarum varð gjørt við íblástri úr fenomenologiini. Síðan var

interviewið transkriberað, greinað og tulkad við hermeneutiskari greinan.

Úrslitini av kanningini vórðu greinað við valdum ástøði, og sjúkrarøktarfrøðingarnir fáa kensluna av at raðfesta fysisku røktina, av ikki at røkka til og av manglandi tíð.

Út frá úrslitunum perspektivera vit um eina implementering, sum kann setast í verk fyrri at menna arbeiðið hjá sjúkrarøktarfrøðingunum innan palliatióin. ■



Prógv í sjúkrarøktarfrøði 2022. Aftast til vinstru Óluva Øssursdóttir Egilstrøð, Kristvør Kjærbo Jacobsen, Sigrun Helga Magnussen, Pálrun Sólveig Sigurðardóttir, Rudi Samuelsen, Nomi Sørensen, Sandra Gleðishegg, Margit Kjærbo Jacobsen, Lea Reginsdóttir, Sanna Kallsberg, Mirjam Kambskarð, Heidi Skorá Deveci. Fremst til vinstru Rósa Gunnarstein Jacobsen, Anja Holm, Ragnhild á Heygum, Maria Daniela í Garði, Anna Sofia Hjalt Mohr, Mina Naomi Lava Sirdal, Anita Sólrunardóttir, Maria Veronica Askham, Beinta Fjallsá Glyn-Davies. May-Britt Ann Knudsen manglar á myndini. Jens Kristian Wang tók myndina.



MEIRA TÍÐ TIL ETISKAR REFLEKTIÓNIR

Tað eru arbeiðspláss, sum ikki hava skipaðar refleksjónir. Orsøkin kann vera, at tað ikki er rúm ella tíð til at raðfesta etiskar spurningar. Eg vildi tó ynskt og mæli til, at skipaðar refleksjónir eru ein fastur táttur á øllum arbeiðsplássum, sigur Jana Mortensen, forkvinna í Sjúkrarøktaretiska ráðnum.

Vit kenna tað øll. Støður í lívinum, har vit ivast, um tað var tann rætta avgerðin, vit tóku. Hetta eru støður, sum serliga starvsfólk, sum eru um fólk í tí dagliga, kenna. T.d. fólk í heilsuverkinum, eldraðkinum, dagstovnaðkinum, fólk við serligum avbjóðingum.

Etiskir spurningar snúgva seg um, hvussu vit eru um onnur menniskju og aðrar livandi verur. Etikkur snýr seg um, hvat tað góða lívið er, og týðningin av at taka atlit til onnur og ikki bara hava atlit til sín sjálfan og egnan tørv.

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar hevur eitt sjúkrarøktaretisk ráð.

Sjúkrarøktaretiska Ráðið varð sett á stovn í 1993 og er eitt ráð undir Felagnum Føroyskir

Sjúkrarøktarfrøðingar

Sjúkrarøktaretiska Ráðið møtist eina ferð um mánaðin tó undantikið í juli og í desember. Í ráðnum eru 5 limir og tveir varalimir. Nevndin skipar seg sjálf við forkvinnu/manni, næstforkvinnu/manni, skrivara, kassameistara og nevndarlími. Setan er 4 ár, og val er annaðhvørt ár. Val av varalími er tó annaðhvørt ár.

Forkvinna: Jana Mortensen

Næstforkvinna: Birna Mohr Joensen

Skrivari: Lilian Dam

Kassameistari: Marjun Thomsen

Nevndarlímur: Katrine Klein Arnbjerg

Tiltakslímur: Ingun Gaardbo

Tiltakslímur: Eva Mortensen Holm

► Sjúkrarøktaretiska Ráðið hevur til endamáls:

- At varðveita og menna etiska støðið hjá sjúkrarøktarfrøðingum og lesandi
- At vegleiða um etisk ivamál, sum limir og /ella nevnd felagsins leggja fyrri ráðið

Sum limur í FFS, kanst tú seta teg í samband við Sjúkrarøktaretiska ráðið:

- Tá ið tú stendur í eini etiskt truplari støðu, har tú hevur tørv á ráð og vegleiðing.
- Tá ið tú upplivir støður, ið tú meinar eru í stríð við etisku leiðreglurnar
- Tá ið tú vilt, at Sjúkrarøktaretiska Ráðið skal viðgera eina etiskt trupla støðu ella tvístøðu, sum viðkemur sjúklingum, avvarðandi, starvsfeløgum ella góðskuni í heilsutænastuni.
- Um tú hevur rís, rós, hugskot ella góð ráð til virksemi felagsins.

Vøka hevur prátáð við forkvinnuna, Janu Mortensen, um ráðið og hvussu tað virkar.

Sjúkrarøktaretiska ráðið varð sett á stovn í 1993. Hetta var í samband við, at Sjúkrasýstrafelag Føroya var vorðið eitt sjálvstøðugt felag nøkur ár frammanundan, og á ársaðalfundinum í 1992, kom uppskotið um at seta eitt sjúkrarøktaretiskt ráð. Fyrsta ráðið varð valt í 1993.

So vítt eg veit, vóru fyrstu føroysku yrkisetskis leiðreglurnar samtyktar á aðalfundi í 1999. Leiðreglurnar verða endurskoðaðar triðja hvørt ár og vóru hesar seinast endurskoðaðar í 2021, sigur Jana Mortensen.

Yvirskipaðar leiðreglur

Føroysku leiðreglurnar byggja á mannarættindasáttmálan hjá ST og á yrkisetskis leiðreglurnar hjá International Council of Nurses (ICN) Jana sigur, at tað var altjóða sjúkrarøktar-

frøðifelagið ICN, sum tók stig til og góðkendi tær fyrstu altjóða sjúkrarøktaretisku leiðreglurnar í 1953. Orsøkin til at leiðreglurnar vórðu gjørdar var, at korini og karmarnir, sum sjúkrarøktarfrøðingar virka undir, ofta gera tað trupult at vita, hvør klinisk avgerð er “tann besta”. Leiðreglurnar eru bygdar á altjóða mannarættindasáttmálan og eru skipaðar soleiðis, at yvirlit fæst yvir ymsu økini og viðurskiftini, sum kunnu verða ávirkað, tá ið sjúkrarøktarfrøðingar taka avgerðir og lýsa hvønn hugburð sjúkrarøktarfrøðingar eiga at hava á ymsu økjum. Leiðreglurnar eru rættiliga yvirskipaðar, tí tær skulu fevna um nógvar ymskar tjóðir, og etikkur er sjálvandi eisini tengdur at normunum í tí samfelagnum, ein virkar ella livur í. Síðani hava alsamt fleiri gjørt sær lokalar ella staðbundnar leiðreglur.

Etisk refleksjón á arbeiðsplássum

Jana heldur, at tað er misjavnt hvussu evnið etikkur á arbeiðsplássunum verður handfarið.

– Tað er sjálvandi ringt hjá mær at siga, hvussu etiskir spurningar verða handfarnir á arbeiðsplássunum. Eg veit um arbeiðspláss, sum duga væl at skipa tað. Tey hava t.d. etiska refleksjón sum ein part av einum starvsfólkaðegi, og onnur hava skipaðar refleksjónir við jøvnum millumbilum, sigur Jana Mortensen

Í 2021 gav Sjúkrarøktaretiska ráðið út ein refleksjónsfrymil, sum ber heitið “*Etisk refleksjón í sjúkrarøktini*”. Hesin er ætlaður at vera ein hjálp hjá sjúkrarøktarfrøðingum, til at greina ymskar støður, sey koma í í sambandi við sitt virki um sjúkrarøktarfrøðingar. Hann kann lastast niður frá heimasíðuni hjá FFS her: <https://sjukrarokt.fo/sjukraroktaretiska-radid/etiski-reflektionsfrymilin/>

– Vit vita, at hesin frymilin verður brúktur í summum færum, og tað fegn-

ast vit sjálvsagt um, sigur Jana.

– Út frá tí samskifti, eg havi við nógvar ymskar sjúkrarøktarfrøðingar, havi eg varhugan av, at tað eru arbeiðspláss, sum ikki hava skipaðar refleksjónir. Orsøkin kann vera, at tað ikki er rúm ella tíð til at raðfesta refleksjónir yvir etiskar spurningar. Eg vóni tó, at hetta fer at verða raðfest meira allastaðni, bæði sum ein liður í at tryggja dygdina í røktini, og fyrri at varðveita eldhugan fyrri arbeiðnum, men eisini fyrri at fyrirbyggja, at fólk brenna út, sigur Jana Mortensen, forkvinna í Sjúkrarøktaretiska ráðnum.

Umráðandi við kunning

Jana staðfestir, at tað er av stórum týðningi, at Sjúkrarøktaretiska ráðið eisini dugir at miðla sín boðskap. Tað er torført at rækka út til øll, men við teimum talgildu móguleikum, ein hevur í dag, so er lættari at rækka út til limirnar.

Við stuðli frá Lions Club, Tórshavn, Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar og saman við KVF, framleiðir Sjúkrarøktaretiska Ráðið nakrar poddar, í fyrstu atlugu við serligum denti á eldraøkið

Í fyrstu syftu eru 3 poddar framleiddir, og eftir ætlan verður ein tøkur um ikki so langa tíð. Felags fyrri poddarnar, sum eru gjørdar, er, at allir triggir sjúkrarøktarfrøðingarnir, sum tosa við Armgard Arge, koma inn á týðningin av, at rúm verður givið til at reflektera.

Poddarnir kunnu hoyrast her: <https://sjukrarokt.fo/sjukraroktaretiska-radid/poddvorp/> Sosialu miðlarnir hava havt við sær, at Sjúkrarøktaretiska Ráðið hevur lættari atgongd at samvirka við limirnar.

Ráðið hevur eisini ein Facebookbólk, har umleið 600 limir eru við. Jana sigur, at har royna tey at leggja út ymiskt tilfar, sum tey vóna kann elva til refleksjón og umhugsni

á arbeiðsplássum hjá sjúkrarøktarfrøðingum. Tað kann t.d. vera ymskar greinar ella okkurt, sum er uppi í tíðini, sum er sjúkrarøktaretiskt viðkomandi. Eitt árið lögdu tey ein refleksjónsspurning út hvønn mánað, við støði í yrkisetskis leiðreglunum. Eisini royna tey at fylgja við, um skeið ella fyrilestrar eru, sum eru viðkomandi fyrri sjúkrarøktaretikk, og gera vart við tað á Facebookbólkunum. Tað kemur eisini fyrri, at onkur av limunum leggur okkurt út til dialog og tað fegnast ráðið stórliga um.

Ráðið skipar eisini fyrri ymskum tiltøkum, bæði einsamalt og saman við øðrum. T.d. skipaði ráðið í fjør saman við áhugabólkunum undir FFS fyrri evnisdegi við filosofinum Jacob Birkler um refleksjón og er í lötuni saman við hesum somu í holt við at fyrirreika eina ráðstevnu um etikk í smátjóðum, sum verður 3. og 4. mai komandi ár. Harafturat samstarvar Sjúkrarøktaretiska Ráðið við Etiska Ráðið og høvdu í felag við tey eitt væl vitjað tiltak um vælferðartøkni tíðliga í summar.

Stuttsøgukapping

Hóast eitt av endamálunum hjá ráðnum er at viðgera innkommin mál frá limunum, so kunnu ganga fleiri ár ímillum, at nakað mál kemur inn. Higartil í ár er eitt mál komið inn. Tí kann vera ringt hjá ráðnum at vita, um tey brúka avmarkaða tilfeingið soleiðis, at limirnar fáa sum mest gagn av tí, sum ráðið ger.

– Av tí, at vit fegin vilja vita, hvat fyllir hjá sjúkrarøktarfrøðingum og sjúkrarøktarfrøðileysandi í samband við útinnan av fakinum, avráddu vit at útskriva eina stuttsøgukapping, sigur Jana Mortensen

Á heimasíðuni hjá FFS stendur m.a. at lesa um stuttsøgukappingina: “Tað er lítið til av skrivligum tilfari um arbeiðsdagin hjá sjúkrarøktarfrøðingum í Føroyum og tí skipar Sjúkrarøktaretiska Ráðið fyrri eini stutt-

søgukapping. Endamálið er at fáa lýst kompleksa gerandisdagin hjá sjúkrarøktarfrøðingunum, sum oftast er merktur av, at ymsk virði koma í spæl, og at hesi viðhvørt koma í stríð við hvørt annað. Við hesum átaki vónar ráðið, at fleiri sjúkrarøktarfrøðingar og lesandi verða eggjað til at greiða frá støðum og søgum úr teirra arbeiðsdegi.

– Umframt at fáa lýst partar av sjúkrarøktini við søgum, fer ráðið at hava innkomnu søgurnar við í huga, tá tey leggja ætlanir fyrri, hvussu orkan skal brúkast komandi ár, leggur Jana afturat.

Ráðstevna í 2023

3.-4. mai 2023 verður skipað fyrri einari ráðstevnu, sum verður hildin á Hotel Føroyum. Hendan ráðstevnan verður fyriskipað í samstarvi við fakligu áhugabólkarnar, sum eru í Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar. Heitið á ráðstevnuni er “Etikkur á smáplássum”.

– Í byrjanini hugsa vit bert um at hava etikk í umsorganararbeiði, men arbeiðssetningurin er nú “Etikkur á smáplássum”. Orsøkin er tann, at sjúkrarøktarfrøðingar koma í samband við sera nógv fólk, og tey, sum vit skulu vara av, koma aftur í samband við sera nógv fólk. Úrslitið av hesum kann tiskil verða, at nógv av hesum fólkum detta niður ímillum av einari ella aðrari orsök. Vit brúka í hvør sínun lagi nógva tíð og orku upp á hesi fólkini, men vit duga ov illa at fáa alt at ganga upp í eina eind. Hetta eiga vit, sum eitt lítið samfelag at gera betur. Vit skulu kunna finna føroyskar loysnir. Umframt at varpa ljós á serligu etisku aspektini, sum gera seg galdandi í einum lítlum samfelagi, er endamálið við ráðstevnuni eisini at fáa fólk at hittast og tosa saman, sigur Jana Mortensen.

Hon sigur víðari, at ráðstevnan er fyrri allar fakbólkar, sum vara av umsorganararbeiði ella sum hava við



Jana Mortensen er fødd í Klaksvík 1968, útbúgvinn sjúkrarøktarfrøðingur í 2004 og hevur arbeitt í ymsum funktiónum á Psykiatriska deplinum frá tí hon var liðug til 1. januar í ár, tá ið hon fór í fast fulltíðarstarv sum námslektari á Deildini fyrri Heilsu- og sjúkrarøktarvísindi á Fróðskaparsetri Føroya.

Umframt Bachelor í sjúkrarøktarfrøði, hevur Jana eina master í organisatiónspsykologi frá RUC og eina í Sosialvísindi frá Fróðskaparsetrið Føroya. Jana er gift við Heðini Mortensen og eiga tey trý børn í aldrinum 22, 27 og 32 ár. Tey búgva í Hoyvík.

fólk at gera. Heilt frá vøggju í grøv.

Jana sigur at enda, at Sjúkrarøktaretiska ráðið hevur eitt gott samstarv við Etiska ráðið um viðurskifti, sum hava týðning fyrri arbeiðið hjá sjúkrarøktarfrøðingum. ■



SJÚKRARØKTAR- FRØÐINGAR ERU MEIRA NØGDIR

Viðurkenning í samband við koronufarsóttina og lónarhækking eru helst tvær av orsökunum til, at arbeiðsnøgðsemi millum sjúkrarøktarfrøðingar er hækkað. Tað vísa Jeanne Waagstein, Magna Eliana Mørkøre og Mildrid á Lógv á í ritgerðini "Arbeiðsnøgðsemi, engagement og leiðslugóðska hjá føroyskum sjúkrarøktarfrøðingum – ein tvørskurðskanning av psykososialum arbeiðsumhvørvi". Ritgerðin staðfestir eisini, at tað er ymiskt, hvat hevur týðning fyri arbeiðsnøgðsemi hjá tí yngra og tí eldra ættarliðnum av sjúkrarøktarfrøðingum. Ritgerðin varpar eisini ljós á týðningin av, at betra um arbeiðsumhvørvi.

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu fór í mai 2021 undir eina verkætlan, ið hevði til endamáls, at kanna arbeiðsumhvørvið hjá øllum føroyingum eldri enn 18 ár. Við verkætlanini ynskta tey, at savna inn vitan um sál-

arliga og líkamliga arbeiðsumhvørvið hjá føroyskum arbeiðstakarum við tí fyri eyga at kunna betra um arbeiðsumhvørvið í Føroyum. Ætlanin var at greina úrslitini eftir eitt nú kyni, aldri, fak- og starvsbólklum, vinnugreinum og

øki.

Um hetta mundið løsu Mildrid á Lógv, Jeanne Waagstein og Magna Eliana Mørkøre, sum allar eru sjúkrarøktarfrøðingar, Master í Heilsuvísindi á Setrinum. Tær valdu at skriva ritgerð

um arbeiðsnøgðsemi, leiðslugóðsku og engagement av psykososiala arbeiðsumhvørvinum hjá føroyskum sjúkrarøktarfrøðingum.

– Vit høvdu hoyrt um verkætlanina hjá deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu. Stutt eftir sóu vit, at verkætlanarleiðarin søkti eftir fólki/lesandi at greina úrslit frá kanningini. Tí var upplagt at nýta dátur frá kanningini til at kanna, hvussu nágreiniliga sjúkrarøktarfrøðingar sum fakbólklur uppliva arbeiðsumhvørvið anno 2021, greiðir Magna Eliana Mørkøre frá.

Framrokningar hjá Búskaparráðnum vísti ein 30 % øktan tørv av sjúkrarøktarfrøðingum komandi 10 árin. Tískil mettu vit, tað hava stóran týðning at granska tað psykososiala arbeiðsumhvørvið, sum stendur fyri eini hótan, um arbeiðsuppgávurnar verða fleiri og hendurnar færri at útinna uppgávurnar, greiðir Mildrid á Lógv frá. Víðari sigur hon, at eitt gott sálarligt arbeiðsumhvørvið hevur so ómetaliga stóran týðning fyri heilsuna hjá tí einstaka sjúkrarøktarfrøðinginum og fyri góðskuna av útintu sjúkrarøktini, sum so kann raka sjúklingin.

Arbeiðsnøgðsemi hækkað munandi seinastu 5 árin

Kanningin vísti, at arbeiðsnøgðsemið millum føroyskar sjúkrarøktarfrøðingar er hækkað munandi seinastu 5 árin.

– Tað eru serliga tvey evni, út frá altjóða gransking, sum eru týðningarmikil fyri at tryggja arbeiðsnøgðsemi og eitt gott arbeiðsumhvørvi. Tað fyrsta er engagement, sum er tað øvugta av at vera útbrendur. Fyri at tryggja gott arbeiðsumhvørvi, er góð leiðsla ein avgerðandi táttur, greiðir Jeanne Waagstein frá.

Tær kannaðu við statistiskum greiningum, hvussu nógv engagement og leiðslugóðska høvdu at siga fyri arbeiðsnøgðsemið hjá 297 sjúkrarøktarfrøðingum.

– Luttakararnir vórðu bólkaðir í

tveir bólkar: Tey undir 45 ár, og tey yvir 45 ár. Hetta var gjørt fyri at kanna munin á ættarliðum í Føroyum. Tíverri vóru ikki nógv undir 30 ár, sum lutóku, so tað yngra ættarliðið var ikki væl umboðað. Gransking vísir á, at júst hesin aldursbólkurin rýmur skjótari frá fakinum og/ella skiftir stórv longu 1-2 ár eftir lokna útbúgving, greiðir Jeanne frá.

Engagement og leiðslugóðska framsga arbeiðsnøgðsemi ymiskt millum eldru og yngru sjúkrarøktarfrøðingar. Úrslitini vístu eisini, at í eldra bólkinum færdi engagement í størri mun til arbeiðsnøgðsemi samanborið við yngra bólkin. Millum teir yngru sjúkrarøktarfrøðingarnar færdi leiðslugóðskan í nógv størri mun til arbeiðsnøgðsemi samanborið við teir eldru sjúkrarøktarfrøðingarnar.

– Engagement og leiðslugóðska føra sostatt ymiskt til arbeiðsnøgðsemi millum eldru og yngru sjúkrarøktarfrøðingar. Hetta eiga leiðslur at taka hædd fyri á arbeiðsplássum fyri at fyrbygja fráfali og eggja fleiri sjúkrarøktarfrøðingum til yrkið, leggur Mildrid á Lógv afturat. Víðari sigur hon, at teir yngru sjúkrarøktarfrøðingarnir hava størri tørv á stuðli og viðurkenning frá leiðsluni, ímeðan teir eldru hava størri tørv á autonomi og at hava atgongd til leiðslu, sambært gransking um arbeiðsnøgðsemi.

Tær triggjar høvdu væntað, at arbeiðsnøgðsemið lá lægri, enn tað gjørdi. Men úrslitið tók tær á bóli, tí samanborið við eina kanning frá 2016, vóru bæði arbeiðsnøgðsemi og leiðslugóðska mett at vera væl hægri í 2021. Harafturat vísir kanning frá 2006 sama stóra arbeiðsnøgðsemi, men verri nøgdsemi við leiðslugóðsku.

Minst nøgdsemi á eldraðkinum

– Um hugt verður aat nøgdsemi býtt út á arbeiðsøki, vísti kanningin, at sjúkrarøktarfrøðingar innan eldraðkið vóru minst nøgdir á øllum økjum

samanborið við t.d. sjúkrahúsverkið. Hetta høvdu vit kanska ein varhuga av. Demografisku broytingingarnar hava við sær vaksandi tal av eldri, sum tilsvarendi føra til økta arbeiðsbyrðu innan sjúkrarøktina, greiðir Magna Eliana Mørkøre frá. Hon leggur aftrat, at hesi úrslit eiga at verða tikið í størsta álvara.

– Føroyska eldraðkið hevur seinastu árin havt trupulleikar við at halda fast í sjúkrarøktarfrøðingum og at fáa nýggjar inn á øki. Sambært altjóða gransking, er vandin fyri, at arbeiðspláss við fáum sjúkrarøktarfrøðingum hava lægri røktargóðsku og trygd, samanborið við arbeiðspláss við fleiri sjúkrarøktarfrøðingum. Sjúkrarøktin í dag er vorðin alsamt meira samansett og krevur tískil støðugar og fleiri sjúkrarøktarfrøðingar. Tað hevur í longri tíð verið rópt varsko, uttan nakran bata ella átøk at betra um viðurskiftini. Kanska kunnu úrslitini frá hesari kanningini vísa á trupulleikan og vónandi bøta um støðuna, sigur Magna.

Hon sigur, at tað hevur ikki bert týðning fyri arbeiðsumhvørvi hjá sjúkrarøktarfrøðingunum innan eldraðkið, men so sanniliga eisini fyri røktina og trygdina hjá okkara eldru.

Munur á ættarliðum

Tær triggjar væntaðu eisini, at leiðslugóðska í størri mun fór at føra til arbeiðsnøgðsemi, enn kanningin vísti. Orsøkin er, at sambært altjóða gransking, er munur á, hvussu ættarliðini uppliva arbeiðsumhvørvi.

– Tey eldru eru meira nøgd, engagerað og loyal móttvegis arbeiðsplássinum enn tey yngru. Tey yngru hugsaðu meira um eitt lönarlyft, leiðslu, ætlanir fyri menning og arbeiðstíðir, sum hóska seg betur til heimalívið, greiðir Jeanne Waagstein frá.

Hon leggur afturat, at gransking vísir, at tey yngru ættarliðini ikki kenna sama trúfesti fyri arbeiðsplássum sum

► tey hava gjørt, og tí skifta tey oftari størv, um tey ikki eru nøgd við arbeiðsumhvørvi. Starvsfólkini hava lyndi til at siga seg úr starvi, áðrenn tey gerast roynd og serkøn innan tey ymisku serøkini, og hetta kann hava ávirkan á sjúklingarnar.

Lønarhækkan og korona ávirkan á arbeiðsnøgðsemi

Ilt er at siga, hvat orsøkin er til, at arbeiðsnøgðsemið er hækkandi. Tær triggjar hava tó nøkur boð uppá, hví so er. Eitt er lønarhækkan, og viðurkenningin, sum sjúkrarøktarfrøðingar finga, tá koronufarsóttin av álvara gjørdi um seg.

– Tað kann væl hugsast, at lønarhækkanin seinastu árin hevur verið við til at økja bæði um engagementið og arbeiðsnøgðsemið. Somuleiðis kann korona hava ávirkað úrslitið jaligt, av tí at kanningin varð framd í koronutíðini, har trýstið av sjúklingum á sjúkrahúsvirkinum var nógv minni enn væntað. Hetta hevði við sær betri stundir at taka sær av kjarnuuppgávum og at menna mannagongdir, greiðir Mildrid frá. Sambært føroyskari gransking hækkadi trivnaðurin hjá sjúkrarøktarfrøðingum, meðan tað hjá øðrum arbeiðsbólkum lækkadi leggur Jeanne afturat.

Tá koronufarsóttin var uppá sítt hægsta, var sjóneykan m.a. sett á heilsu- og umsorganarstørv, sum í fleiri umfórur vóru lýst hetjukent. Koronutíðin viðførdi nýggjar, spennandi avbjóðingar hjá sjúkrarøktarfrøðingum. Fakliga var tað spennandi og saman-sjóðandi, og engagementið var stórt. Hetta kann hava ført við sær, at munurin á ættarliðum ikki var so sjónligur, tí koronufarsóttin kravdi í størri mun samstarv og sparring. Haraftur-at fekk fakið nógvan stuðul og viðurkenning í Føroyum og um allan heim, greiðir Jeanne frá.

Umráðandi at menna arbeiðsumhvørvið

Tær triggjar eru á einum máli um, at arbeiðsnøgðsemi má kannast meira og út frá fleiri ymsum sjónarhornum, fyri at kanna onnur hugsandi atlit, sum hava ávirkan á arbeiðsnøgðsemið. Tær halda eisini, at tað hevði verið áhugavert at samanborið úrslitini hjá sjúkrarøktarfrøðingum við aðrar starvsbólkar. Eisini vísa tær á, at teirra gransking leggur upp til at kanna, hvussu sjúklingurin upplivir góðskuna í heilsuverkinum, og hvat kann gerast betri.

– Altjóða gransking vísir á, at har yngri ættarliði av sjúkrarøktarfrøðingum trívist serliga væl og vil verða verandi, eru sjúkrahús, sum eru sertifiserað sum *Magnet Hospitals*. Flestu teirra eru í USA, men fleiri sjúkrahús eru eisini sertifiserað í Evropa og Asia. Tey kallast *Magnet Hospitals*, tí tey signalera, at hetta er eitt arbeiðspláss, sum ynskir at rekruttera og varðveita sjúkrarøktarfrøðingar. Hetta eru sjúkrahús, sum gjøgnum eina sertifisering og menning hava valt sama leist fyri sjúkrarøkt, Talan er um málrættáðar og evidensbaseraðar kanningar, hvat sjúklingar uppliva, ynskja, hava tørv á og rætt til, tá tað snýr seg um viðgerð, greiðir Jeanne frá. Regluligar kanningar av góðskuni av sjúkrarøktini og av arbeiðsumhvørvinum verða eisini framdar.

Úti í heimi sæst, at fleiri sjúkrarøktarfrøðingar rýma frá fakinum, og ongantið áður hevur føroyska heilsuverkið havt so stóran tørv á heilsustarvsfólki sum júst nú. Eisini vísa framrokningar hjá Búskaparráðnum á, at tørvurin einans fer at økjast. Tær vísa tí á, at tað hevur stóran týðning at seta inn við átøkum, sum elva til at starvsfólk vera verðandi, og ikki minst eggja fleiri at lesa sjúkrarøktarfrøði.

Tað hevur alstóran týðning, at arbeiðspláss raðfesta, at hava góðar vegleiðarar í starvsvenjingartíðini hjá

teimum lesandi, sigur Mildrid. Gransking vísir, at engagementið hjá sjúkrarøktarfrøðingunum er ein týðningarmikil motivatiónsfaktorur til at betra um sjúkrarøktarútbúgvingina. Lesandi, ið hava møguleika fyri at læra av sjúkrarøktarfrøðingum, sum eru eldhugaðir og djúphugsniir í sínum arbeiði, eru teir, sum fremja týðandi kliniska læru. Lesandi kunnu hervið eygleiða sterkar engageraðar fyrmyndir í sjúkrarøktini, sum eru við til at skapa ein sterkan professionellan samleikan hjá teimum lesandi, leggur Mildrid afturat.

Altjóða gransking vísir á ein signifikantan samanhag millum gott arbeiðsumhvørvi og engagement. Engagement førir til nøgdar, bjartskygdar og virknari sjúkrarøktarfrøðingar, og tað sæst aftur í góðskuni av røktini, greiðir Jeanne frá. Engagerað starvsfólk tola eitt størri arbeiðstrýst uttan at gerast strongd og útbrend.

Heilsuverk eru vanliga stýrd av einari politiskari skipan og eini stigveldisskipan ella hierarki. Heilsuverk verða merkt av politiska umhvørvinum og kunnu gerast alt ov stirvin og seta mörk í arbeiðsdegnum, serliga fíggjarliga. Hetta gevur arbeiðsumhvørvinum avbjóðingar, sum kann hava neiliga ávirkan á engagementið og arbeiðsnøgðsemi. Jeanne leggur afturat, at gransking vísir á, at tað í stóran mun manglar eitt tvívegis uppbyggjandi og jaligt samskipti millum arbeiðsgevara og arbeiðstakara um arbeiðsumhvørvi.

”Small Scale Samfelag”

Sjúkrarøktarfrøðingar í Føroyum virka í einum “small scale” samfelag, har relatióinir eru tættar. Sambært ástøði og føroyskari gransking kunnu sjúkrarøktarfrøðingar av tí sama vera varnir at siga sína hugsan – serliga í almenna rúminum. At vit tora at siga okkara hugsan er sera umráðandi fyri sjúklingin og trivnaðin hjá sjúkrarøktarfrøðingum. Hava vit eina tøgntentan



Mildrid á Lógv, Jeanne Waagstein og Magna Eliana Mørkøre

í Føroyum? Tora ella duga vit ikki at brúka okkara talufrælsi? Óttast vit avleiðingarnar? spyr Jeanne og leggur afturat at, masterritgerðin eisini leggur upp til, at tað verður varpað ljós á tílik evnir.

Regluligar kanningar av arbeiðsumhvørvinum

Samanumtikið sæst, at tørvur er á nýhugsan hjá leiðslum í mun til at halda uppá yngri sjúkrarøktarfrøðingar, og ikki minst eggja fleiri fólk til fakið. Løn, leiðslugóðska, arbeiðstíðir, sum rigga til familjuliv, málrættáð og áhaldandi menning, fyrbygjan av happing og samskipti millum ættarliðini eru dømi um, hvussu ein tryggjar eitt gott arbeiðsumhvørvi.

– Tað er tørvur á lættari samskipti og samstarv millum ovastu leiðslu, og

tey, sum arbeiða á gólvinum. Harafturat liggur ábyrgdin ikki bert á leiðsluni, – men á organisatoriskum stigi og hjá politisku skipanini. Jeanne leggur afturat, at ein leistur kundi verið, at kanna arbeiðsumhvørvi regluliga, sum gjørt verður aðrastaðni. Hóast vit eisini í Føroyum við lóg hava rætt til eitt gott arbeiðsumhvørvi bæði líkamliga og sálarliga, so er tað ikki siðvenja regluliga at kanna tað á almennum arbeiðsplássum. Tað kann hugsast at við regluligum kanningum høvdu leiðslur fingið betri møguleikar at varpa ljós á og arbeiða ítøkiliga við trupulleikum sum føra til, at starvsfólk ikki trívast.

Tær vísa á íslenska gransking, sum staðfestir, at visjónirnar hjá ovastu leiðslu ikki samsvaraðu við tað, ið arbeiðsfólk upplivdu í gerandisdegnum. Granskingin legði eisini dent á, at

tað ikki eru nógv arbeiðspláss at velja ímillum, og at vandin er at sjúkrarøktarfrøðingar vera verandi í størvum, hóast teir ikki eru nøgdir.

– Hyggja vit at Føroyum í mun til hesa gransking, kann hetta eisini gerast ein trupulleiki. Tí um óengageraði fólk velja at verða verandi, kann hetta ávirka arbeiðsumhvørvið, nøgdsemið, góðskuna av sjúkrarøktini og sjúklingatrygd. Tískil er tað týðningarmikið at “investera” í teir sjúkrarøktarfrøðingar, ið hava ætlanir fyri menning, soleiðis at tey tíma at vera verandi á arbeiðsplássinum. Fyri at tryggja engagement framyvir, hevur tað týðning at leggja dent á framsøkni, menning, løn og arbeiðstíðir, siga tær at enda. ■